

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVII.

Fasc. 14.

NAGY FERENC

**A vegyes bűnösségű bűncselekmények
egyres dogmatikai problémáiról**

SZEGED
2005

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis

ATTILA BADÓ, ELEMÉR BALOGH, LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBVOS,
LÁSZLÓ BODNÁR, ERVIN CSÉKA, JÓZSEF HAJDÚ, MÁRIA HOMOKI-
NAGY, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS
MARTONYI, IMRE MOLNÁR, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY,
BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ,
LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BADÓ ATTILA, BALOGH ELEMÉR, BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBVOS PÁL,
BODNÁR LÁSZLÓ, CSÉKA ERVIN, HAJDÚ JÓZSEF, HOMOKI-NAGY
MÁRIA, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, PACZOLAY
PÉTER, POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE,
TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

1. Fogalmi tisztázás

A fogalmi egzaktság követelményének megfelelően először is tisztázandó, hogy az egyes *büntetőjogi fogalmak* alatt milyen tartalom értendő. A kérdéskörrel kapcsolatban háromféle fogalom használatos: praeterintencionális bűncselekmény, vegyes bűnösségű bűncselekmény, szoros értelemben vett vegyes bűnösség(ű) deliktum. A *praeterintencionális bűncselekmény* fogalmát történeti kategóriának tekintem és akként értelmezem. Ismeretesen a kánonjogi eredetű, szándékosságon túli (praeter intentionem) felelősség megállapítása hazánkban az 1961. évi Btk. hatályba lépéséig lehetővé tette a súlyosabb minősítő eredményért való objektív felelősséget, s praeterintencionális bűncselekménynek nevezték ezt az esetkört.

Az 1961. évi, majd a jelenleg is hatályos 1978. évi Btk. – a bűnösségi elvnek megfelelően – a minősítő körülményként szereplő eredmény tekintetében „legalább gondatlanság” meglétét követeli meg. Vagyis a szándékos alapbűncselekménynek és a minősítő körülményként szereplő gondatlan eredményokozásnak egy bűncselekményen belüli kombinációja a *vegyes bűnösség*. Ezt a fogalmat használja a hatályos magyar Btk. 15. §-ához fűzött miniszteri indoklás is.

A *vegyes bűnösségű bűncselekményekről* legaláltalánosabb értelemben akkor beszélünk, ha az objektív tényállási elemek egy részére a szándékosság, más részére pedig a gondatlanság terjed ki.

A büntetőjog rendszerében azonban valamely cselekmény vagy szándékos vagy gondatlan. Ezért a vegyes bűnösségű bűncselekmények egy része a gondatlan deliktumok sajátos változatát alkotja, más része pedig a szándékos bűncselekmények jogi sorsát osztja. Ebből a szempontból különbséget kell tennünk aszerint, hogy a vegyes bűnösség az alapbűncselekmény, avagy a minősített esetek körében jelentkezik-e.

Az *alaptényállások tekintetében* az az elv érvényesül, hogy amennyiben akárcsak egyetlen ismérvre is csupán a gondatlanság terjed ki, az *egész bűncselekmény gondatlannak minősül*.

Alapvetően másként alakul a vegyes bűnösség megítélése a *minősített esetek* tekintetében. Ezekre nézve különbséget kell tenni aszerint, hogy a minősítő körülmény *eredmény, avagy egyéb objektív ismérve*.

a) Amennyiben a szándékos bűncselekmény minősítő körülménye „egyéb objektív ismérv”, a szándékosságnak azt is át kell fognia, s ha csupán a gondatlanság terjedt ki rá, az ilyen minősítő körülmény nem írható az elkövető terhére, a vegyes bűnösség tehát a súlyosabb minősítést nem alapozhatja meg.

b) *Szoros értelemben vett vegyes bűnösségről* a magyar büntetőjog viszonylatában akkor beszélhetünk, ha a szándékos bűncselekmény minősítő körülménye eredmény, amire az elkövetőnek adott esetben csupán a gondatlansága terjedt ki.

A *szoros értelemben vett vegyes bűnösség* alatt értem tehát egyrészt a szükségképpeni vagy más elnevezéssel kényszerű vegyes bűnösségű bűncselekményt (pl. halált okozó testi sértés), másrészt az ad hoc, az in concreto szándékos alapdeliktum és a minősített gondatlan eredmény összekapcsolódását ugyancsak egy bűncselekményen belül. Erre példa lehet a maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okozó testi sértés, ahol a minősítő eredményre az elkövető szándéka vagy gondatlansága egyaránt kiterjedhet azzal a megjegyzéssel, hogy csak a gondatlan változat esetében beszélhetünk szoros értelemben vett vegyes bűnösségű bűncselekményről.

Jelen tanulmány tárgya csak a szoros értelemben vett vegyes bűnösségű bűncselekmények, azon belül pedig a szükségképpeni vagy kényszerű változat (kiemelten a halált okozó testi sértés) kriminálpolitikai és dogmatikai problémáinak vizsgálata.

2. A vegyes bűnösségű bűncselekmények történeti háttéréről

*Történeti háttér*et illetően megállapítható, hogy a legrégebbi gyökér a kánonjog alapelvében keresendő: „Versanti in re illicita imputantur omnia, quae sequuntur ex delicto”, magyarul: annak, aki tiltott magatartást fejt ki, minden következmény beszámítandó, ami a deliktumból keletkezik.¹

Eredetileg ez a szabály restriktív felelősségi funkciót töltött be: felelősségre vonás csak akkor vált lehetővé, ha a cselekvés önmagában már mint olyan tiltott volt, s ezzel összefüggésben az eredményre irányuló bűnösségi követelmény a beszámítás (felelősség) szűkítését szolgálta.²

Más szerzők a vegyes bűnösségű bűncselekmények létrejöttét a XVIII. században induló és a XIX. század kezdetén folytatódott ún. dolus indirectus vitájára vezetik vissza. Dolus indirectusról az akkori büntetőjogi doktrína akkor beszélt, ha a tettes a súlyosabb eredményre, többnyire a halálos körülményre cselekményével bár nem törekedett, tehát nem volt szándékában, egy másik eredményre azonban igen, pl. testi sértési eredményre, amelynek megvalósításánál a halál bekövetkezte nagy valószínűséggel várható volt. *Carpzow* példát említ erre, nevezetesen, hogy a tettes a sértettet testi sértési szándékkal karddal

¹ ROXIN, CLAUDIUS: *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Band I. 3. Aufl. Beck, München, 1997, 281. p.; SOWADA, CHRISTOPH: Das sog. „Unmittelbarkeits-Erfordernis als zentrales Problem erfolgsqualifizierter Delikte. In *Juristische Ausbildung (Jura)* 16. 1994, Heft 12. 644. p.

² SOWADA, CHRISTOPH: i. m. 644. p.

átdőfi, amely alatt a test törzsébe és nem a végtagokba történő szúrást kell érteni.³

Feuerbach ez ellen a tan ellen fordult, ugyanis szerinte amit a tettes nem szándékozott, azt nem is akarta, illetve akarhatta. A szándék a szó természetes értelmében célirányos cselekvésként volt értendő. *Feuerbach* egy harmadik bűnösségi formát javasolt az egyszerű gondatlanság helyett erre az esetkörre, amely a szándék és a gondatlanság közötti súlyos gondatlansági szemrehányás: culpa dolo determinata; azonban ezt a javaslatot az akkori doktrína képviselői nem fogadták be.⁴

Finkey Ferenc és *Angyal Pál* is megjegyzi, hogy a culpa dolo determinata csak újabb s némileg helyesebb elnevezése a *Carpzow*-féle dolus indirectusnak, s mint önálló alakzatot a mai büntetőjog egyértelműen elveti.⁵ *Heller Erik* szerint a culpa dolo determinata a szándékossággal határos gondatlanság, amely a szándékosság és a gondatlanság találkozása. Szerinte hosszas fejlődésre volt szükség, míg a büntetőjog erre a fejlettségi színvonalra eljutott.⁶

Hazánkban az 1961. évi Btk. hatályba lépéséig a praeterintencionális bűncselekményi megoldás érvényesült adott esetben objektív felelősséggel, vagyis a minősítő eredmény (például a testi sértéssel összefüggésben bekövetkező halál) objektív büntethetőségi feltétel volt. Ez a megoldás azt a törekvést hívta életre, hogy az objektív feltétel hatályosulását korlátozzák. Ez az okozatossági tanon belül az adekvát kauzalitás elméletével összefüggésben következett be, amely tan a kauzalitást a magatartás objektív előreláthatóságához kötötte, pontosabban arra építette.⁷

3. A vegyes bűnösségű bűncselekmények kriminálpolitikai megítéléséről

A büntetőjogban a hazai hatályos Btk. 15. §-a és az ehhez hasonló külhoni büntető rendelkezés elvileg a tiszta eredményfelelősségtől a bűnösségi elvhez történő visszatérést juttatja kifejezésre. Vagyis a minősítő súlyosabb eredményt nem véletlenül, hanem legalább gondatlanul kell előidézni. Ez a bűnösséghez való visszatérés azonban nem feltétlenül tökéletes. A viszonylag csekélyebb szándékosságú bűnösségnek és a relatíve csekélyebb gondatlan bűnösségnek a jóval szigorúbb büntetéssel fenyegetett minősítő eredmény bűnösségi addíciója (öss-

³ PUPPE, INGEBOG: *Strafrecht Allgemeiner Teil im Spiegel der Rechtsprechung*. Band I. Nomos, Baden-Baden, 2002, 183. p.

⁴ Uo.

⁵ FINKEY FERENC: *A magyar büntetőjog tankönyve*. Harmadik kiadás. Grill, Budapest, 1909, 263. p.; ANGYAL PÁL: *A magyar büntetőjog tankönyve*. 3. kiadás, Budapest, 1920, 343. p.

⁶ HELLER ERIK: *A magyar büntetőjog általános tanai*. Szeged, 1937, 122., 125–126. p.

⁷ Vö. BÉKÉS IMRE (szerk. és szerző): *Büntetőjog Általános Rész*. HvgOrac, Budapest, 2002, 127–129. p.

szeadása) elvileg és az egyes esetben is legitimációt, azaz külön igazolást igényel. Ez a a legitimáció azonban kérdéses és vitás.⁸

A vegyes bűnösségű bűncselekmények *kriminálpolitikailag* is *vitatottak*. Az eltörlésük mellett síkra szálló kritikusok bírálják mindenekelőtt a túlzottan magas büntetési kereteket, amelyek részben a bűnösségi elvbe, illetőleg az egyenlő elbánás elvébe ütköznek és így komoly alkotmányossági aggályokat keltenek. Érvelésként megemlítik, hogy a halmazati szabályok segítségével az ilyen bűncselekmények jogtalansági és bűnösségi tartalma igazságosan viszonzható. Ez a kritika részben jogos.⁹

A vegyes bűnösségű bűncselekményeknél a büntetési keretek a német *büntetőjogban* elterjedt nézet szerint a bűnösségnek megfelelő büntetés elvével nem összeegyeztethetők.¹⁰ Néhány német törvényi példát szabadjon említeni a vegyes bűnösségű bűncselekményeknél a büntetési keretek alakulására. A német Btk-ban az „egyszerű” testi sértés büntetése 5 évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés (223. §). A gondatlan emberölés 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő (222. §). A halált okozó testi sértés esetében a büntetési tétel felső határa nem lehet 3 év alatti szabadságvesztés, vagyis itt a maximum 15 év (227. §). Az erőszakos közöszlés alapesetének büntetése nem lehet 1 év alatti szabadságvesztés [177. § (1) bek.]. A különösen súlyos esetekben pedig nem lehet két év alatti szabadságvesztés [177. § (2) bek.]. A halálos eredményű erőszakos közöszlés büntetési tétele viszont életfogytig tartó szabadságvesztés vagy nem 10 év alatti szabadságvesztés, vagyis 10-től 15 évig terjedő (178. §). Hasonló a helyzet a rablásnál is, ahol a halálos eredmény bekövetkezése esetén szintén életfogytig tartó vagy nem 10 év alatti szabadságvesztés a felső határ (251. §).¹¹

Az osztrák Btk-ban a súlyos testi sértés törvényi felső határa 3 évig terjedő szabadságvesztés (84. §). Amennyiben a testi sértés halálos kimenetelű, úgy a büntetés 1 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztés (86. §). A gondatlan ölés 1 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett (80. §). Az erőszakos közöszlés vagy a rablás „alapesetében” a törvényi fenyegetés felső határa 10-10 év [142. §, 201. § (1) bek.]. Amennyiben akár az erőszakos közöszlésnél, akár a rablásnál a sértett halála következik be, úgy 10-től 20 évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés a büntetési tétel felső határa [143. §, 201. § (2) bek.].¹²

⁸ TRÖNDLE, H. – FISCHER, TH.: *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. 51. Aufl. Beck, München, 2003, 130–131. p.

⁹ ROXIN, CLAUDIUS: *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Band I. 3. Aufl. Beck, München, 1997, 275–277. p.

¹⁰ KÜPPER, GEORG: Zur Entwicklung der erfolgsqualifizierten Delikte. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW)* 111 (1999/4) 801–803. p.

¹¹ A német Btk. rendelkezéseit lásd StGB Strafgesetzbuch. 39. Aufl. Beck-Texte im dtv, München, 2004.

¹² Az osztrák Btk. rendelkezéseit lásd Strafgesetzbuch StGB (Hrsg. Foregger, E. – Bachner-Foregger, H.) 18. Aufl. Manz, Wien, 2004.

A magyar Btk.-ban a súlyos testi sértés büntetési tétele 3 évig terjedő szabadságvesztés. Amennyiben a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz, úgy a büntetés 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés [Btk. 170. § (5) bek.]. A gondatlan emberölés 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő [166. § (4) bek.]. Ezen magyar példák esetében az alapdeliktumokhoz képest a vegyes bűnösségű bűncselekmény büntetési tétele nem tekinthető eltúlzottnak, aránytalanoknak. Ez a megállapítás már nem helytálló az emberrablás büntette tekintetében, ahol az alapeset 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés [175/A. § (1) bek.], míg a gondatlan halált okozó emberrablást a törvényhozó 5 évtől 15 évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel rendeli büntetni [175/A. § (3) bek. b) pont]. Továbbá igen meglepő módon a halált szándékosan okozó minősített esetenél [175/A. § (4) bek.] a büntetési tétel felső határa megegyezik az előző bekezdésben szabályozott gondatlanul halált okozó vegyes bűnösségű emberrablási változattal. E tekintetben már az aránytalanság többszörösen nyilvánvaló és hasonló a német és az osztrák büntetőjogban a komoly alkotmányossági aggályokat keltő, extrém, túlzóan magas büntetési tételű megoldásokhoz.

A fent említett kifogások ugyanakkor nem kényszerítenek a vegyes bűnösségű deliktumok teljes feladására, a korlátozására azonban igen.

4. A vegyes bűnösségű bűncselekmények büntetőjogi megítélésének lehetséges megoldásairól

A hazai Btk. vegyes bűnösséget nem ismer, hanem a bűncselekmény vagy szándékos vagy gondatlan bűnösségű. Ezzel összefüggésben elvileg és gyakorlatilag is *négyféle megoldás* képzelhető el:

4.1. Elsőként szólni kell arról a megoldási lehetőségről, amit a svájci Btk. követ. E szerint *a törvényi szabályozás nem teszi lehetővé a szándékos alapbűncselekménynek és a minősített gondatlan eredménynek egy bűncselekményben történő összekapcsolását.* Így pl. a svájci Btk. 122. cikke rendelkezik a súlyos testi sértésről, míg a 123. cikk az ún. egyszerű testi sértésről, de egyik említett bűncselekményi rendelkezés sem tartalmazza az alapdeliktumhoz kapcsolódóan a súlyosabb büntetendő halál gondatlan okozását. Vagyis a svájci büntetőjogban hiányzik a hazai Btk. 15. §-nak vagy a német Btk. 18. §-ának megfelelő rendelkezés, s ebből következően pl. a halált okozó testi sértés minősítés nem jöhet szóba, tehát a szándékos súlyos testi sértés és a gondatlan emberölés kapcsolatában eszmei (látszólagos) halmazat valósul meg. Vagyis a két bűncselekményt egységként állapítják meg és a súlyosabb bűncselekmény büntetési tétele alkalmazandó. Ez a súlyosabb büntetési tétel a halálos eredményű testi sértés eseté-

ben a súlyos testi sértés, hiszen a gondatlan emberölés „csak” börtönnel (három naptól három évig terjedően) vagy pénzbüntetéssel büntetendő.¹³

4.2. *A szándékos alpbűncselekmény és a minősített gondatlan eredmény kombinációja lehetséges és egészében szándékos bűncselekménynek minősül.* Ezt a felfogást képviseli a német büntető törvénykönyv [11. § (2) bekezdés] és erre figyelemmel a többségi, uralkodónak mondható német nézet.

[A német Btk. 11. § (2) bek.: „E törvény értelmében a cselekmény akkor is szándékos, ha olyan törvényi tényállás valósul meg, amely a cselekmény (elkövetési magatartás) tekintetében szándékosságot feltételez, az ezáltal okozott külön következmény (eredmény) tekintetében viszont gondatlanság terheli az elkövetőt.”

Btk. 18. §: „Ha a cselekmény külön (speciális) következményéhez (eredményéhez) a törvény súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, ez a büntetés csak akkor alkalmazható a tettelssel vagy a részessel szemben, ha e következmény (eredmény) tekintetében legalább gondatlanság állapítható meg.”

Btk. 29. §: „Minden elkövető a másik bűnösségétől függetlenül saját bűnössége alapján büntetendő.”¹⁴

Vagyis a német Btk. szabályozása viszonylag egyértelmű helyzetet teremt, ennek ellenére az uralkodó nézet mellett kisebbségben maradt vélemények is megtalálhatók. A németországi uralkodó nézet egyik meghatározó képviselője *Jescheck* professzor, aki az 1996. évi büntetőjog általános részi tankönyvében a következő véleményt fogalmazza meg:¹⁵

Az eredmény-bűncselekményeknek elméletileg nehéz és gyakorlatilag fontos külön csoportját képezik az ún. eredmény minősítette deliktumok, mint pl. a súlyos következményű vagy halált okozó testi sértés, a halálos következményű rablás. Az itt meghatározott, önmagában már büntetendő cselekményeket a bennük rejlő külön veszélyesség miatt – amennyiben a cselekménnyel összekapcsolt tipikus veszély sértési eredményben valósul meg –, lényegesen súlyosabb büntetéssel fenyegeti a törvény, mint az egyszerű alpbűncselekményt.

A bűnösségi elv érvényesítése ezen deliktumoknál először 1953-ban következett be, amely magával hozta az új 18. §-t. A gondatlanság az eredmény minősítette bűncselekményeknél az eredmény előreláthatóságára redukálódik, mivel az összes többi gondatlansági ismérv már az alapdeliktum elkövetésében benne van. A joggyakorlat emiatt arra törekszik, hogy a súlyos, minősített eredmény objektív beszámítását azokra az esetekre korlátozza, amelyekben az alpbűncselekmény elkövetésének az a közvetlen következménye, mivel a bűn-

¹³ TRECHSEL, STEFAN: *Schweizerisches Strafgesetzbuch. Kurzkommentar.* 2. Aufl. Schulthess, Zürich, 1997, 453. p.

¹⁴ SCHÖNKE, A. – SCHRÖDER, H. – CRAMER, P. – STERNBERG.LIEBEN, D.: *Strafgesetzbuch. Kommentar.* 26. Aufl. Beck, München, 2001, 346–353. p.

¹⁵ JESCHECK, H.-H. – WEIGEND, TH.: *Lehrbuch des Strafrechts.* Allgemeiner Teil. 5. Aufl. Duncker & Humblot, Berlin, 1996, 261–262. p.

tetés szigorításának az alapja egyedül az alpbűncselekményhez tapadó speciális veszély megvalósulásában rejlik.

A német Btk. 11. § (2) bekezdésével összefüggésben megjegyezhető, hogy a szándékos alapcselekmény sértési deliktumként tartalmazza a megkövetelt gondossági kötelesség megszegését a külön következmény (eredmény) elkerülésére. A gondatlanság, amelyet a 18. § megkövetel, ezen esetben tehát a súlyos következmény (eredmény) előreláthatóságát, a halált okozó testi sértésnél a halálos következmény előreláthatóságát feltételezi.¹⁶

Ha az eredmény minősítette bűncselekménynél több személy működik közre, úgy mindig a szándékosan elkövetett alpbűncselekményből kell kiindulni. Hogy a súlyosabb büntetési keret a résztvevő elkövetők egyikére (társtettes, felbújtó, bűnsegély) alkalmazható-e, a Btk. 29. § szerint ez egyedül attól függ, hogy az elkövetőre a súlyos következmény (eredmény) előrelátható volt-e.

Tehát a többségi német felfogás értelmében az összességében szándékos deliktumnak tekintendő vegyes bűnösségű bűncselekményhez társtettség, bűnrészség is kapcsolódhat és megállapítható, ha a kauzális minősített eredmény tekintetében a társtettes, illetve a bűnrészes gondatlansága megállapítható¹⁷ (vö. alább 7.2. és 7.3.).

4.3. További lehetséges megoldás szerint *a szándékos alapdeliktum és a minősített gondatlan eredmény kombinációja egészében gondatlan bűncselekménynek minősül*. A németeknél Gössel képviseli ezt az álláspontot. Szerinte az eredmény minősítette bűncselekmény – a német Btk. 11. § (2) bekezdésével ellentétben – nem kezelhető egészében szándékos bűncselekménynek. Az objektív tényállás *valamennyi* ismérvének tudata és akarata jellemzi a szándékos bűncselekményt. Ennek ellentmond az idézett német Btk. 11. § (2) bekezdése. Valójában e szándékos és gondatlan bűncselekményi kombináció a gondatlan deliktumok struktúráját tükrözi, vagyis összességében gondatlan a bűncselekmény, szándékos gondossági kötelességellenességgel.¹⁸

Részség és kísérlet az ilyen bűncselekményeknél nem lehetséges, sőt ezt az osztrák bírói gyakorlat kifejezetten is kimondja: „a kísérlet fogalmilag kizárt” akkor is, ha a törvény szándékos bűncselekményként sorolja be.¹⁹

A szándékos bűncselekményre irányadó szabályok az eredmény minősítette deliktumokra azon esetekben alkalmazandók, amelyekben az említett szabályok a gondatlan bűncselekményi struktúrával nem állnak szemben. Egyébként a

¹⁶ JESCHECK, H.-H. – WEIGEND, TH.: i. m. 261–262. p.

¹⁷ BAUMANN, J. – WEBER, U. – MITSCH, W.: *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Lehrbuch. 11. Aufl. Giesecking, Bielefeld, 2003. 124. p.

¹⁸ GÖSSEL, KARL HEINZ: Dogmatische Überlegungen zur Teilnahme am erfolgsqualifizierten Delikt nach §18 StGB. In *Festschrift für Richard Lange zum 70. Geburtstag* (Hrsg.: Warda, G.) de Gruyter, Berlin, New York. 1976, 219–239. p.

¹⁹ Megjegyzendő, hogy az osztrákoknál a jogirodalomban nem ilyen egyértelmű a fenti megítélés, vagyis a vegyes bűnösségű deliktumoknál a kísérlet megállapítását fogalmilag szóba jöhetőnek és praktikusnak lehetségesnek tartják. Vö. pl. KIENAPFEL, D. – HÖPFEL, F.: *Grundriß des österreichischen Strafrechts. Allgemeiner Teil*. 8. Aufl. Manz, Wien, 2000: 165. p.

szándékosan elkövetett cselekményrészhez kapcsolódó részesség önállóan megállapítható.

4.4. A negyedik lehetséges megoldás *a szándékos alapbűncselekmény és a minősített gondatlan eredmény kombinációját olyan vegyes bűnösségű bűncselekményként értékeli, amelynél meghatározott szempontból a bűncselekmény gondatlannak minősül, más szempontból pedig szándékosnak*. Ezt a felfogást képviseli hazánkban pl. *Földvári József*, aki – legutóbbi, 2002. évi tankönyvében is – minősítési szempontból gondatlannak, jogkövetkezmények szempontjából pedig szándékosnak minősíti az általa praeterintencionálisnak nevezett deliktumot.²⁰ Korábban a tankönyvében *Békés Imre* szintén azt a nézetet képviselte, hogy a vegyes bűnösség mellett létrejövő bűncselekmények „bizonyos szempontból a szándékos, bizonyos szempontból pedig a gondatlan bűncselekmények jogi sorsát osztják... az előkészület és a kísérlet kizártsága szempontjából, továbbá a minősítő eredményre kiterjedően nem állapítható meg felbujtás, illetőleg bűnségély”.²¹ Megjegyezhető az a régebbi álláspont is, amely szerint, ha „egy cselekvésből két vagy több jogsértő eredmény származott, a szándékosan előidézett szándékosnak, a gondatlanul okozottat gondatlannak kell minősítenünk, amennyiben a Btk. valamely cselekvés több lehető eredményét törvényes egységbe nem foglalta össze”.²² A Csemegi-kódex 306. §-a a halált okozó testi sértés szabályozása tekintetében például „összefoglalta” egy bűncselekményben az említett több eredményt, de a szerző az ilyen esetre vonatkozóan nem közli, miként kellene azt megítélni.

Nálunk – az idézett német törvényi szabályozástól eltérően – a Btk. nem tartalmaz olyan kifejezett előírást, hogy a vegyes bűnösségű bűncselekmény összességében szándékos bűnösségűnek minősül.²³ A Btk. 15. § miniszteri indokolása viszont azt tartalmazza, hogy a „vegyes bűnösségű bűncselekmény... a jogkövetkezmények szempontjából szándékos bűncselekmény”.

Lehet olyan nézetet képviselni ezzel az utolsóként említett megoldással kapcsolatban, hogy „nem helyes különbséget tenni a vegyes bűnösségű bűncselekmények felelősségtani (dogmatikai) és büntetéstani megítélése között”.²⁴ Azonban mindettől, vagy akár a kifejezett szándékos bűncselekménynek tekintő törvényi szabályozástól is függetlenül, a szoros értelemben vett vegyes bűnös-

²⁰ FÖLDVÁRI JÓZSEF: *Magyar büntetőjog. Általános rész.* 6. átdolgozott kiadás. Osiris, Budapest, 2002, 125–126. p. Megemlítendő, hogy Földvári József már korábban is ezt az álláspontot képviselte. Lásd pl. *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1984, 115–116. p.

²¹ BÉKÉS IMRE: *Magyar büntetőjog I. Általános rész.* BM, 1973, 168–169. p.

²² FINKEY FERENC: i. m. 263. p.

²³ A testi sértés törvényi szabályozása körében joggal mutat rá Földvári József arra, hogy az életveszélyt vagy halált okozó testi sértésről – a büntetési, illetve vétségi megjelölés hiányában – nem derül ki, hogy szándékos vagy gondatlan bűncselekménynek tekintendő-e. FÖLDVÁRI JÓZSEF: i. m. 2002, 125–126. p.

²⁴ Wiener A. Imre által képviselt és a Legfelsőbb Bíróság számára 2002-ben készített szakvéleményében megfogalmazott nézet.

ségű bűncselekmény egységes, tiszta formájú, vagy a kizárólag szándékos, vagy a kizárólag gondatlan bűncselekménynek a jogi sorsát – kivétel nélkül – nem fogja osztani, épp azért, mert vegyes bűnösségű. Ennek megfelelően általában – ha nem is kivétel nélkül – a vegyes bűnösségű bűncselekmények a kísérlet szempontjából a gondatlan bűncselekmény jogi sorsát osztják, azaz ilyen esetkörben – a gondatlan bűncselekményekre jellemzően – a kísérlet rendszerint kizárt, a halált okozó testi sértés tekintetében pedig az állítható, hogy a kísérlet fogalmilag kizárt (vö. LB 15. sz. Irányelv I/B 5.).

5. A halált okozó testi sértés hazai bírósági gyakorlatáról

A halált okozó testi sértés megállapításának elsődleges feltétele az, hogy a tettes elkövetési magatartása szándékos testi sértést valósítson meg. A másik alapvető feltétel, hogy a szándékos testi sértési cselekménnyel okozati összefüggésben következzen be a sértett halála, mint eredményt jelentő minősítő körülmény. Az említett okozati összefüggés a hazai bírói gyakorlat szerint akkor áll fenn, ha kétségtelenül megállapítható, hogy a szándékosan okozott testi sértés indította meg vagy mozdította elő azt az okfolyamatot, ami a halál bekövetkezéséhez vezetett (BJD 1105). A gyakorlat azt is megköveteli, hogy a halálhoz vezető okozatossági folyamat ne jelentkezzen megszakítottságban, hanem egységesen kell, hogy megjelenjen.²⁵ A halált okozó testi sértésnél gyakori, hogy a testi sértési cselekmény által elindított vagy előmozdított és a halálhoz vezető okfolyamatba egyéb tényezők, mint közreható körülmények is belezácsolódnak. Így pl. nem állapítható meg a kauzális összefüggés, ha a kisebb, aránylag jelentéktelen sérülések nem hozhatók összefüggésbe a sértett szívbénulásos halálával (BJD 1105; hasonlóan BH 1999. 347.). Ugyancsak nem állapította meg a bíróság a halált okozó testi sértést, amikor a testi sérüléssel kapcsolatban nem álló fertőzés okozta a sértett halálát, illetőleg az a sértettnek olyan megbetegedésével volt kapcsolatos, amelyről a elkövető nem is tudhatott (BH 1979.94.²⁶; hasonlóan BH 1983.309.). Viszont megállapításra került az alapdeliktum és a halálos eredmény közötti okozati összefüggés, amikor a halált a sértett betegségeredetű agyvérzése elősegítette és ez a folyamatot sietette (BJD 8936); akkor is megállapításra került az okozati összefüggés, ha az elkövető által előidézett orrcsonttörés erős vérzést eredményezett és az eszméletlen sértett esetében a vérbelehelés okozta a halált (BJD 10059).

²⁵ BERKES GYÖRGY (szerk. és szerző): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. 2. kiadás. HVG Orac, Budapest, 2005. 46-47. p.; KISS ZSIGMOND (szerző): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. 2. kiadás. HVG-Orac, Budapest, 2005. 361-364. p.

²⁶ Ez esetben a közzétett döntés „rendelkező része” alapján nem világos és egyértelmű az okozatosság és a bűnösség kizárásának az egymáshoz való viszonya. A Legfelsőbb Bíróság döntésének indokolása azonban már elkülöníti az okozatosságot a bűnösségtől és azt fejt ki, hogy a halálos eredményre vezető okozatosságot az elkövető gondatlansága már nem fogta át, és ezért zárta ki a halált okozó testi sértés megállapítását.

A halált okozó testi sértés esetében az eredmény tekintetében fennálló gondatlanságnak bírói gyakorlatunk szerint az a feltétele, hogy a halálos eredmény lehetősége – az elkövetőtől elvárható figyelem és körültekintés mellett – felismerhető legyen (BH 2000. 281.).²⁷

6. Az ún. eredmény minősítette deliktumok, különösen a halált okozó testi sértés megítélése a német bírói gyakorlatban

Abban a törekvésben, hogy kielégítően szoros kapcsolódást követeljenek meg az alapdeliktum megvalósítása és a súlyos eredmény okozása között, különösen a német joggyakorlat a *közvetlenségi összefüggés* ismérvét fejlesztette ki a mindenkor érintett tényállások sajátosságait figyelembe véve. A nehézségek bemutatására szolgál a halált okozó testi sértés, ami általában a legtöbb problémát okozza. Ennek illusztrálására vegyünk néhány példát a német bírói gyakorlatból.

Rötzel-Fall (Rötzel eset): R az anyai ház emeletén a házi kisegítő Resi G-re tettelesen rátámadt és ennek során neki a felső karján mély sérülést és orrcsonttörést okozott. A folytatódó támadásoktól való félelmében megkísérelte a megfélemlített nő, hogy a szobája ablakából a balkonra meneküljön. Ennek során lezuhant és halálos sérüléseket szenvedett. A németországi legfelsőbb szövetségi bíróság (Bundesgerichtshof=BGH) döntésének vezérmondata: a halálos testi sértés alkalmazásához nem elég, ha a halálos kimenetelt végül csak más személy beavatkozása vagy az áldozat magatartása idézte elő, okozta; a sértési cselekménynek *közvetlenül* kell a halálos következményt (eredményt) előidézni. A konkrét esetre a legfelsőbb szövetségi bíróság a vegyes bűnösségű megoldás helyett együtt állapította meg a testi sértést a gondatlan emberöléssel.

Hochsitz-Fall (magasles-eset): A tettes ölési szándék nélkül a magaslest felborította, amelyben O volt, aki a 3,5 méter magasságból lezuhanva (csak) bokatorést szenvedett, amit a kórházban megműtöttek. Sem a kórházban, sem a 19 nap utáni elbocsátásnál gyógyszert vagy külön orvosi utasítást nem kapott, s nem követte utókezelés sem. Az otthon többnyire ágyban fekvő O kb. két héttel később halt meg kétoldali tüdőembólia és tüdőgyulladás összhatásaként, amely a sérülés okozta hosszabb betegségi helyzetére volt visszavezethető.

Faustschlag-Fall (ökölcsapás-eset): Először J., kevéssel később A. erőteljesen ököllel D. vendéglős arcába ütött. A második ütés következtében D a padlóra zuhant és koponyatörést szenvedett. A támadók egyike ezután legalább egyszer nagy erővel a padlón fekvő áldozat fejére lépett, ezáltal további koponyatörést okozván. D súlyos fejsérülésébe belehalt. A bíróság megállapításai szerint tártstettesi együttműködés nem volt bizonyítható, továbbá tisztázatlan maradt, ki

²⁷ A vegyes bűnösségű bűncselekmények bírói gyakorlatára vonatkozóan néhány példát tüntet fel tankönyvében WIENER A. IMRE (szerk. és szerző): *Büntetőjog Általános Része*. KJK-KERSZÖV, Budapest, 2002, 78. p.

lépett rá D fejére és hogy a két koponyasérülés együtt vagy csak közülük az egyik okozta D halálát.

Sowada szerint a judikatúra az egységes ítélkezéstől messze távol marad. A Rötzel ítéletben az áldozat vagy más személy közbelépő magatartása a halált okozó testi sértés beszámításának kizárását eredményezte. Az ökölcsapás esetében ez az irányvonal megmaradt. Ide vonatkozóan megjegyezhető, hogy – megítélésem szerint – ebben az esetben az eshetőleges szándékkal elkövetett emberölés minősítése sem zárható ki. Más esetekben eltávolodtak az eredeti dogmatikai bázistól. A német bírói gyakorlat szerint pusztán kauzalitás nem elég beszámítási bázis az ilyen deliktumokhoz. Az ökölcsapás esetében más személy beavatkozása történt, a testi sértés megvalósításában a speciális veszély hiányzik, ha a sértett halálát nem közvetlenül a testi sértés okozta, hanem más beavatkozás.²⁸ Helytelenül döntött a magasles-esetben is a német bíróság, mert itt nem a sértés veszélyessége, hanem az orvos hibás magatartása okozta a halált.²⁹

Az általam *üldözős-esetnek* nevezett példában kiadós alkoholfogyasztás után A. és B. vádlottak, valamint további vádlott-társak – akik mindegyike jobboldali szélsőséges – elhatározzák, hogy egy színesbőrű kubait keresnek meg és fognak el, akivel A.-nak és B.-nek a korábbi estén konfliktusa volt. Annak tudatában voltak, hogy ők vele szemben – az elfogással egyidejűleg – erőszakot alkalmaznak és ezt a személyt alkalmasint meg is sebesítenék. A vádlottak 3 autóval a városon keresztül haladtak és keresték a színesbőrű férfit. Hamarosan két külföldit pillantottak meg, O.-t és X.-et. A vádlottak járműveiket hirtelen lefékeztek és O., továbbá X. felé kezdtek rohanni. O. és X. pánikba estek a magasszárú bakancsba és bomber-dzsekibe öltözött támadók láttán és menekülni kezdtek. A. és B. „néhány méter” után felhagytak az üldözéssel, mert a menekülőket szem előtt tévesztették, illetve a többi üldöző számára a külföldiek előnye időközben túl nagyra tűnt. A kettejük utáni keresést azonban A. és B. nem akarta feladni. Ezalatt O. és X. mindig úgy gondolták, hogy még üldözik őket. Egy házhoz futottak, amelyben biztonságba akartak kerülni. Mivel O. a ház ajtaját nem tudta kinyitni, halálfélelmében az ajtó alsó üvegtáblájába rúgott. Eközben megsértette magát és mély vágási sebeket szerzett. O. rövid időn belül elvérzett. A német legfelsőbb szövetségi bíróság a vádlottakat e tekintetben bűnösnek mondta ki – a gondatlan emberölés helyett, miként azt a tartományi bíróság ítélte – halált okozó testi sértés kísérletében.

A legfelsőbb szövetségi bíróság tehát azt a kérdést, hogy a halált okozó testi sértésnél kísérlet lehetséges-e, igenlően döntötte el. *Laune* szerint ez a döntés elutasítandó, aki szerint az együttesen okozó áldozati magatartás eseteiben az átmenet követelménye érvényesítendő és a megoldás a testi sértés kísérlete a gondatlan emberöléssel és a kényszerítéssel együtt. A szerző szerint a szövetségi bíróság az eredmény minősítésénél a speciális beszámítási összefüggés követelményét gyakorlatilag feladta és az objektív beszámítás általános ismérveire

²⁸ SOWADA, CHRISTOPH: i. m. 645–650. p.

²⁹ ROXIN, CLAUS: i. m. 1997, 279. p.

támaszkodott a gondatlan emberölésnél. Az is kérdés továbbá, hogy hol van a testi sértés specifikus veszélymegvalósítási összefüggése.³⁰

Magyar büntetőjogi nézőpontból erre a jogesetre megnyugtató és meggyőző megoldás aligha vagy csak nagyon nehezen adható. Egyértelműen csupán azt lehet leszögezni, hogy nem halált okozó testi sértés kísérlete állapítható meg. A szubjektív tényezőknek nagyobb és meghatározóbb jelentőséget tulajdonító német megközelítéssel szemben általában az objektív felfogást előnyben részesítő magyar megítélés számára már a kiindulópont, a testi sértés kísérletének megállapítása kérdéses. Továbbá a súlyosabb eredmény, a halál bekövetkezte erőteljes, a sértett téves szubjektív feltevéséből fakadó közreműködésével jött létre. Ezzel összefüggésben ugyancsak kérdés, hogy az okozati összefüggés megszakítása nélküli-e a vádlottak magatartása és a halál bekövetkezése közötti okfolyamat. Ha feltételezzük is, hogy az okozatossági láncolatban nincs megszakítás, úgy a sértetti halál tekintetében szintén kérdés a gondatlanság (hanyag-ság) megléte.

Pistolenfall (pisztoly-eset): P. rendőr löfegyvert használ ütőszerszámként, aki több ütést mér O fejére ezen pisztollyal. Az egyik ütési kísérletnél, amelynél P az ujját a pisztoly ravaszán tartotta, a fegyverből tévedésből lövés váltódott ki, amely O-t halálosan megsebesítette.

P-nek nem volt az adott esetben ölési szándéka. A testi sértési szándéka csupán az ütés és nem a lövés általi testi sértésre vonatkozott. A pisztoly ravaszán az ujjával az O fejére mért ütésnél azonban a lehetséges halálos eredményre gondossági kötelesség-ellenesség állapítható meg. Ezzel P testi sértési és gondatlan ölési cselekménye összetalálkozott. A BGH a halált okozó testi sértés alkalmazása mellett foglalt állást. Ezt a megoldást azonban a jogirodalomban kritika érte. Mivel a halálos eredményben nem a szándék által átfogott ütés speciális veszélye realizálódott, hanem egy kísérő jelenség veszélye, azaz hogy P a fejre mért ütési próbálkozásnál töltött löfegyvert tartott a kezében. Ezzel a gondatlan emberölés csak a szándékos testi sértés alkalmával történik és a halálos eredmény nem annak tipikus következményeként jelenik meg.³¹

A szakirodalmi vélemény megköveteli, hogy a szándékosan kifejtett testi sértés az áldozat halálához vezessen, hogy tehát a testi sértési eredmény a halálos eredményre vonatkozóan kauzális legyen (eredmény-megoldás). Ezzel kapcsolatban két különböző felfogást képviselnek a szakirodalomban. Az ún. halálozási felfogás szerint halálos eredményű testi sértés csak akkor állapítható meg, ha a tettes a sértettnek halálos sértést okoz, de ölési szándékkal nem rendelkezik. Az átmenet követelményének tézise a szándék által átfogott testi sértési eredmény legalább együttes okozatosságát kívánja meg. A különbség a két felfogás között a halálos eredményt okozó kísérő jelenségeknek a büntetőjogi megítélésbe történő bevonásával kapcsolatos. A kísérő jelenségek bevonását az

³⁰ LAUE, CHRISTIAN: Ist der erfolgsqualifizierte Versuch einer Körperverletzung mit Todesfolge möglich? *Juristische Schulung* (JuS) 2003, Heft 8. 745. p.

³¹ HARRO, OTTO: *Grundkurs Strafrecht*. 7. Aufl. De Gruyter, Berlin, 2004, 201–204. p.

átmenet követelményének tézise képviseli, míg ezen jelenségek be nem vonását a halálozási tézis. A joggyakorlat és az irodalom egy része ellenben – mint a pisztoly-esetben – a gondossági kötelességellenességgel is megelégszik, amelyet a testi sértési *cselekmény* során követtek el és a sértett halálához vezet (cselekvési megoldás).³² Az eredmény és a cselekvési megoldás eltérésének háttérében az áll, hogy a bekövetkező súlyosabb (halálos) eredmény vagy az eredményre épül-e, vagy már az elkövetési magatartásból következik-e be.

A szándékos alapdeliktum és a gondatlan súlyosabb eredmény közötti összefüggés tekintetében a szükséges felelősségi korlátozásra a német szakirodalom képviselőinek nagyobb része számára a közvetlenség követelménye nem elegendő, mivel e tekintetben nem minden külső személy részéről kifejtett vagy az áldozati eredményreleváns cselekmény kizárásáról van szó, hanem az áldozat vagy a külső személy olyan cselekményeinek kizárásáról, ami a beszámítási összefüggést megszakítja. A felelősség-kizárással kapcsolatos konkrét kérdés az, hogy vajon a tettes számára felismerhető volt-e, előre látható volt-e az alap-tényállás elkövetési magatartásában az a speciálisan benne rejlő veszély, ami eredményben realizálódott, vagy másik, a tettesnek nem beszámítható veszély következett be.³³

7. Egyes vitatott kérdések a vegyes bűnösségű bűncselekmények, különös tekintettel a halált okozó testi sértés kapcsán (kísérlet, társtettesség, részesség)

7.1. A hazai büntetőjogunkban általában elfogadott és követett álláspontnak tekinthető az, hogy a vegyes bűnösségű bűncselekmények a *kísérlet* szempontjából a gondatlan bűncselekmény jogi sorsát osztják, azaz ilyenkor a kísérlet kizárt, a halált okozó testi sértésnél pedig a Legfelsőbb Bíróság 15. sz. Irányelve értelmében a kísérlet fogalmilag kizárt. A kísérlet kizártságának az indokolása az, hogy az említett deliktumoknál a minősítő körülményt képező eredményre csupán a gondatlanság terjed(het) ki. Megítélésem szerint a vegyes bűnösségű deliktumok kísérlete általános jelleggel minden ilyen esetkörre vonatkozóan nem minősíthető kizártnak. A kiindulópont valóban az, hogy a kísérlet általában nem lehetséges, de kivételesen előfordulhat a fenti bűncselekmény-típusnál. Ugyanis fennállhat az a lehetőség, hogy a tettes a súlyosabb eredményt már az alapdeliktum kísérletével előidézzi és ezen eredmény tekintetében gondatlanul jár el. Ezekben az esetekben a minősített tényállás kísérletének büntethetősége akkor fogadható el és állapítható meg, ha a minősítő eredmény az elkövetési magatartással kapcsolódik össze.³⁴

³² LAUE, CHRISTIAN: i. m. 745. p.

³³ HARRO, OTTO: i. m. 203. p.; WESSELS, J. – BEULKE, W.: *Strafrecht. Allgemeiner Teil.* 34. Aufl. C.F. Müller, Heidelberg, 2004, 261–262. p.

³⁴ Vö. JESCHECK, H. H. – WEIGEND, TH.: i. m. 1996, 524–525. p.

A német szakirodalomból merített több példa a magyar jogi helyzetre nem alkalmazható, de jól érzékelteti a fenti megállapítást, amely a kísérlet lehetőségének teret ad. A német Btk. 178. §-a külön bűncselekményként rendelkezik a halálos következményű erőszakos közöslésről, míg a 251. § szintén önálló bűncselekményként szabályozza a halálos következményű rablást. Az első bűncselekményi esetenél kísérlet forog fenn, ha már a közöslés érdekében kifejtett erőszak alkalmazása a sértett halálához vezet, még mielőtt a közöslésre egyáltalán sor került volna. A rablás esetében hasonló a megoldás, vagyis ha már az idegen dolog elvételére irányuló erőszak kifejtése halált okoz, még mielőtt a dolog elvételére sor került volna.³⁵ A magyar viszonylatban ismert és szóba jöhető példa az, ha a magzatelhajtási szándékkal előidézett koraszülés esetén az újszülött életben marad, az anya viszont meghal, ekkor valójában halált okozó magzatelhajtás kísérlete jön létre [Btk. 169. § (3) bek.]; de vegyes bűnösségű változat kísérlete a (2) bekezdés c) pontja alapján is lehetséges.

Ellenben nem fogadható el és nem állapítható meg a vegyes bűnösségű bűncselekmény kísérlete, ha a minősítő eredmény az alapdeliktum eredményére épül, mivel ezen esetben a tényállás szerinti alapbűncselekmény kísérlete a súlyosabb eredmény beszámítása számára kielégítő alapot nem képez,³⁶ például a halált okozó testi sértés esetén. A vegyes bűnösségű bűncselekmény kísérletének megállapíthatósága tehát a törvényi tényállás struktúrája alapján differenciálódik.

Amennyiben az elkövető szándéka a minősítő körülményként szabályozott eredményre is kiterjed, a bűncselekmény teljes egészében szándékos, így a minősített eset szerinti kísérlet megállapításának akadálya eleve nincs.³⁷ Ebben az esetben nyilván már nem vegyes bűnösségű bűncselekményről van szó.

7.2. A vegyes bűnösségű bűncselekmények *társtettesességben* történő elkövetése a német jogirodalomban és joggyakorlatban általánosan elfogadott, miután az ilyen deliktumokat a német Btk. összességében szándékos bűncselekménynek tekinti. A vegyes bűnösségű bűncselekményeknél a társtettesesség megállapításához elegendőnek tartják azt, ha a közös terv és a bűncselekmény közös elkövetése az alapdeliktum tekintetében fennáll. A minősítő eredményre pedig minden egyes társtettesnek magának kell gondatlanul cselekedni a közös terv alapján. Szükséges viszont az, hogy a társtettes a társtettesességben elkövetett alapdeliktumból előre lássa, felismerje azt a speciális veszélyt, hogy a súlyosabb eredmény bekövetkezhet.³⁸

³⁵ KÜHL, KRISTIAN: *Strafgesetzbuch, Kommentar*. 25. Aufl. Beck, München, 2004, 1025–1026. p.

³⁶ Vö. JESCHECK, H. H. – WEIGEND, TH.: i. m. 1996, 524–525. p.; GROPP, WALTER: *Strafrecht, Allgemeiner Teil*. 2. Aufl. Springer, Berlin... 2001, 298. p.

³⁷ Vö. NAGY FERENC: *A magyar büntetőjog általános része*. 3. kiadás. Korona, Budapest, 2004, 275. p.

³⁸ ROXIN, CLAUDIUS: *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Band II. Besondere Erscheinungsformen der Straftat. Beck, München, 2003, 81. p.

A hazai bírói gyakorlat szerint a szándékegység követelménye alól kivételt képeznek a minősítő körülményt megvalósító eredmények, amelyekre a Btk. 15. §-a értelmében a társtettes részéről is elegendő a gondatlanságnak kiterjednie. A halálos eredmény tekintetében külön-külön fennálló gondatlanság (hanyagság) meglétére kifejezetten is utal a BH 2003. 271. számú döntés. Viszont gondatlanság hiányában nem állapította meg a bíróság az egyik vádlott társtettségét a halált okozó testi sértésben: BH 1994. 641.

Előfordul, hogy a társtettség indokolása pusztán abban merül ki, hogy a Btk. 15. §-ában a törvényhozó az „elkövető” gyűjtőfogalmát használja, s így az értelemszerűen a társtettesre is vonatkozik. Így pl. a BJD 9817. sz. alatt közzétett döntés is leszögezi, hogy társtettség csak szándékos bűncselekményeknél lehetséges, a gondatlan deliktumoknál fogalmilag kizárt. A vegyes bűnösségű bűncselekmények azonban a *jogkövetkezmények* szempontjából szándékos bűncselekmények, ezért az ilyen típusú deliktumoknál a társtettség megállapítása nem kizárt. Ugyanezt az érvelést ismétli meg a BH 1984. 381. szám alatt közzétett bírósági döntés. Ez az indoklás azonban tévesnek tekinthető, mert a társtettség megállapítása nem jogkövetkezménytani, hanem bűncselekménytani, minősítési kérdés. A jogkövetkezmények meghatározása a bűncselekményi minősítés (szándékosság, illetve gondatlanság) kérdésében való előzetes állásfoglalás függvénye. Vagyis a minősítésből következik a jogkövetkezmény és nem a büntetőjogi jogkövetkezményből a bűncselekményi minősítés. A szándékosság vagy gondatlanság körébe történő besorolás szempontjából pedig a vegyes bűnösségű deliktumok nem feltétlenül szándékos bűncselekmények, mint ahogy a kísérlet szempontjából is általában a gondatlan bűncselekményekkel esnek egy tekintet alá. Még furcsább a BH 1989. 48. szám alatt közzétett döntés,³⁹ amely lényegében axiómaként kezeli a vegyes bűnösségű bűncselekmények társtettségben történő megállapíthatóságát, és ennek alátámasztására semmi érdemi, és tartalmilag a legkevésbé sem meggyőző dogmatikai indokot nem tartalmaz.

A bírói gyakorlat álláspontjával szemben *Földvári József* is különösen erőteljesen hangsúlyozza azt a nézetet, hogy a társtettségéről és ugyanígy a felbujtásról és a bűnsegélyről szóló törvényi rendelkezések kifejezetten szándékosságot követelnek meg, így a Btk. 15. §-a szerinti vegyes bűnösség az említett elkövetői alakzatok megvalósulásához nem elegendő.⁴⁰

³⁹ Az említett fenti döntés elvi összefoglalása egyébként azt a téves és félreérthető megállapítást tünteti fel, hogy „A szándékosan elkövetett bűncselekmény társtettesi megvalósítását nem zárja ki az a körülmény, hogy az eredmény tekintetében gondatlanság állapítható meg”. Ez az összefoglaló kitétel így nyilvánvalóan nem helytálló, mivel az eredmény tekintetében nem utal arra, s így nem tisztázza, hogy az az alapdeliktum része, avagy minősítő körülmény.

⁴⁰ FÖLDVÁRI JÓZSEF: *Magyar büntetőjog Általános rész.* 6. átdolgozott kiadás, Osiris, Budapest, 2002, 199. p.; NAGY FERENC: *A magyar büntetőjog általános része.* Korona, Budapest, 2004, 299–300. p.

Földvári álláspontjával szemben Tokaji Géza szerint a szándékon túlmenő minősítő körülményt megvalósító eredményekre a Btk. 15. §-a értelmében a társtettes részéről is elegendő a gondatlanságnak kiterjednie.⁴¹

A egyes bűnösségű bűncselekmények a kísérlet szempontjából a hazai joggyakorlat szerint a gondatlan bűncselekményekkel esnek egy tekintet alá, így a kísérlet megállapítását kizártnak tartják. Ebből azonban az a következtetés adódik, hogy amennyiben a egyes bűnösségű bűncselekmények kísérleti szaka kizárt, akkor ennek folytán nincsen dogmatikai indoka a társtettség alkalmazásának, mivel a kísérleti szak hiányában – a társtettség rendeltetésére figyelemmel – annak konstrukciója fölösleges.⁴² Ugyanis a társtettség rendeltetése és létének indoka az, hogy a közös elkövetésre irányuló szándékegység alapján az egészért lehessen felelősségre vonni azt az elkövetőt is, aki magatartásával csak egy részt valósít meg. Ha kizárt a kísérlet, úgy az egész bűncselekményért önállóan lehet a tettest felelősségre vonni. Ezzel összefüggésben még azt lehetne hozzáfűzni, hogy azon bűncselekményi körnél, ahol a kísérlet fogalmilag kizárt, ott és ezen deliktumok tekintetében a társtettség megállapítása nem lehetséges.⁴³

7.3. A német büntetőjogban a egyes bűnösségű bűncselekmények szándékos törvényi minősítése megnyitja a büntetendő részesség előfeltételét is.⁴⁴ A bűnrészességen belül a felbújtó a súlyos következményért csak akkor felel, ha a gondatlanság terhére írható az eredmény tekintetében. A felbújtó cselekménye ezen esetekben az alapdeliktumra vonatkozóan szándékos felbujtás és gondatlan egymás melletti tettség valósul meg a súlyos eredmény tekintetében. A felbujtásra vonatkozó ezen érv értelem szerint a bűnsegélyre is irányadó.⁴⁵ Ez a megoldás a német Btk. 11. § (2) bekezdésére és a 18. §-ra támaszkodik, ami ebben a körben a részességet kifejezetten bevonja.⁴⁶

A magyar büntetőjogban a szoros értelemben vett egyes bűnösségű bűncselekményekhez fűződő részesség kérdésében az elméleti szakemberek is ellentétes véleményen vannak,⁴⁷ illetve a Legfelsőbb Bíróság is az elmúlt időszakban két ellentétes tartalmú döntést hozott: BH 1994. 296. és BH 2000. 186.

⁴¹ TOKAJI GÉZA: *A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban*. KJK, Budapest, 1984, 362. p.

⁴² Vö. SZOMORA ZSOLT: A tettségéről. In Badó Attila – Bóka János (szerk.): *Tudományos Diákköri Szemle*. 2003, SZTE ÁJK 2003, 97–98. p.

⁴³ Vö. NAGY FERENC: i. m. 2004, 275. és 298. p.

⁴⁴ BAUMANN, J. – WEBER, U. – MITSCH, W.: i. m. 124. p.

⁴⁵ ROXIN, CLAUDIUS: i. m. 2003, 230. p.

⁴⁶ JESCHECK, H. H. – WEIGEND, TH.: i. m. 1996, 690. p.

⁴⁷ Az egyik példaként említhető FÖLDVÁRI JÓZSEF, aki szerint ahol a bűncselekményi minősítés feltétele a szándékosság (mint ahogy a részesi alakzatoknál is), ott a praeterintencionális bűncselekmények nem jöhetnek számításba. i. m. 2002, 199. p. Ellentétes nézetet képviselt TOKAJI GÉZA, aki szerint a Btk. 15. §-a az „elkövető” kifejezést használja, s ebből kétségtávol következik, hogy a benne foglalt rendelkezés a részesekre is vonatkozik. E szerint a Btk. 15. §-a teremti meg az egyetlen kivételt azon elv alól, hogy a részes terhére csak olyan körülmény írható, amelyet a szándékossága átfogott. i. m. 1984, 367. p.

A BH 1994. 296. szám alatt közzétett határozat értelmében, ha a szándékon túli eredményt illetően a tettest csupán gondatlanság terheli, a felbújtó a tettes túllépéséért nem tartozik büntetőjogi felelősséggel. Ezért a halált okozó testi sértés büntetvére való felbujtásban nem állapítható meg annak a terheltnek a bűnössége, aki a tetteseket arra bírja rá, hogy a sértettet testi bántalmazással „kényszer-vallatásnak” vessék alá, és a sértett a bántalmazás következtében meghal.

A BH 2000. 186. számú döntés szerint a halált okozó testi sértés büntetének a bűnsegéde az, aki az általa és a tettes által kiprovokált verekedés folyamatában – a sértett elleni tettelegességgel egyetértve – egy törött sörösüvegnyakat azért ad a tettes kezébe, hogy az az ellenfelével szemben használja, és a tettes ezzel a tárggyal halálos sérülést okoz a sértettnek. E döntés indokolása szerint a részesség járulékos jellegéből az következik, hogy a részes cselekményének a jogi minősítése a tettes cselekményéhez igazodik, vagyis a tettes és a részes cselekménye ugyanannak a törvényi tényállásnak a keretei között minősül. Továbbá a fizikai bűnsegéd vádlott nem tanúsított ugyan tényállásszerű magatartást, de szándék- és akarat-egységben volt az elsőrendű vádlottal a sértett bántalmazását illetően. Végül az indokolás azt az érvet is tartalmazza, hogy a bűnsegéd a részéről a verekedés folyamatában történő sörösüvegnyak átadásakor a sérülés okozásának a felismerésével cselekedett, és az ő tevékeny közreműködése nélkül a helyrehozhatatlan eredmény be sem következhetett volna.

Már a bírósági indokolás kiinduló tétele nem helytálló. A részesség járulékos jellegéből ugyanis az nem következik, hogy a tettes és a részes cselekményének a minősítése is teljesen azonos legyen. Így az eltérő minősítés kihatásaként az is előfordulhat, hogy más büntetési tétel vonatkozik a tettesre és más a részesre.⁴⁸ A járulékoság ismérve viszont kikerülhetetlenül azt a követelményt juttatja kifejezésre, hogy mind a tettesi alapcselekmény, mind a részesi közreműködés *csak szándékosan* követhető el. Vagyis a fenti döntés nincs tekintettel a részesség járulékoságának valódi követelményére és lényegében a részt önműködés önálló elkövetőként kezeli. Az indokolás további része a szándék- és az akarat-egységre történő hivatkozás, amely azonban csak a szándékos testi sértési magatartásra terjedhet ki és nem a gondatlanul előidézett halálos eredményre. Az indokolás utolsó része a régmúlt fősegédi jogintézményre emlékeztető, s témánk szempontjából nem releváns.

A szoros értelemben vett vegyes bűnösségű bűncselekményekért való felelősség megállapításának lényegi feltétele, hogy az alapdeliktum tényállásszerű elkövetési magatartása és a minősítő eredmény között okozati összefüggés legyen. Aki nem valósít meg tényállásszerű magatartást, az nem kapcsolódhat be az eredményhez vezető kauzális folyamatba. A nem tényállásszerű közreműködő részesek magatartása és a minősítő eredmény között tehát nincs okozati összefüggés, s már emiatt sem állapítható meg a vegyes bűnösségű bűncselekményhez, pontosabban annak eredményt jelentő minősítő körülményéhez kapcsolódó részesi közreműködés. Ez a szempont a magyar büntetőjogi irodalom-

⁴⁸ NAGY FERENC: i. m. 2004, 301. p.

ban és gyakorlatban csaknem teljességgel elhanyagolt és figyelmen kívül hagyott.⁴⁹ Bűnrészesség esetében a tényállás szerinti elkövetési magatartás és a magatartás eredménye között tehát nem lehet okozatosság, legfeljebb „quasi beszámítási összefüggést” lehet említeni, amely azonban csupán a tettesi magatartás és a részesi cselekmény közötti. Az persze nem véletlen ezzel kapcsolatban, hogy a német és az osztrák büntetőjogban az okozati összefüggés mellett/helyett az objektív beszámításra is utalnak, annak ismérveit veszik figyelembe. Hasonlóképp az osztrák büntetőjogban is a feltételek egyenértékűségének elméletéből kiindulva a felelősség-korlátozás tekintetében az objektív beszámítás elvei érvényesülnek. A súlyosabb eredmény, a halál e szerint a tettesnek csak akkor róható a terhére, ha ő mind az okozatossági, mind a kockázati (beszámítási) összefüggésen belüli közreműködést fejtett ki.⁵⁰

Megítélésem szerint a *szándékos alapcselekmény előtti időszakban* a minősített gondatlan eredmény tekintetében *bűnrészesség még egyértelműbben nem állapítható meg*. Így pl. az általában egyenes szándékkal eljáró felbujtó felelősége csupán a szándékos (alap)bűncselekményi mozzanat határáig terjedhet. Vagyis a gondatlan bűncselekményre, bűncselekményi mozzanatra a felbujtás kizártnak tekinthető. Egyébként is milyen alapon lenne – a garanciális szempontoknak megfelelően, illetve a bűnösségi elvvel összeegyeztethetően – állítható és bizonyítható, hogy a szándékos alapbűncselekmény előtt megvalósítandó rábírói magatartással a felbujtó előre láthatta volna azt, hogy a tettes nem csupán a rábírt szándékos bűncselekményt, hanem ezen felül, de azzal összefüggésben gondatlanul súlyos eredményt is realizál. Ezen tettesi eredmény okozása tulajdonképpen a felbujtó szemszögéből nézve quasi excessusnak tekinthető, amire már a felelősége nem állapítható meg. Vagyis véleményemet az alábbiakban tudom összegezni:

A szokásos érvelés, hogy a Btk. 15. §-a az „elkövető” kifejezést használja. Nem tudni, hogy ez tudatos törvényhozói szándék eredménye-e, de ebből kell kiindulni, vagyis nem csupán a tettesre, hanem a részesekre is vonatkozik az említett törvényi rendelkezés. (A német szabályozás kifejezetten szól az idézett 18. §-ban a tettesről és a részesről, míg a lengyel Btk.-ban, illetve az ebből a szempontból sajátos helyzetű osztrák Btk.-ban a *tettesre* vonatkozik a mi 15. §-unknak megfelelő törvényi szabályozás.) Azonban ehhez azt a – megítélésem szerint nagyon lényeges – kiegészítést kell fűzni, hogy a társtettségre és a részesekre vonatkozóan a Btk. 15. §-a akkor alkalmazható, ha az *összeegyeztethető az egyéb törvényi feltételekkel*, amelyeket tehát a Btk. a társtettségre, továbbá a felbujtásra és a bűnsegélyre előír. E tekintetben pedig a Btk. 15. §-a és a társtettségre, illetve a bűnrészességre vonatkozó törvényi rendelkezés

⁴⁹ Berkes György legutóbb már észrevette és azt fogalmazta meg, hogy a részesi magatartás gyakran még közvetve sem áll „tárgyi összefüggésben” a sértett halálával. Továbbá kimondatlanul utal az objektív beszámítás azon ismérvére, hogy a részesi magatartás lehet a sértett halálának kockázatát fokozó jellegű. BERKES GYÖRGY (szerk. és szerző): i. m. 2005, 48. p.

⁵⁰ KIENAPFEL, D. – SCHROLL, H. V.: *Grundriss des Strafrechts Besonderer Teil*. Band I. Delikte gegen Personenwerte. 5. Aufl. Manz, Wien, 2003, 148–149. p.

között nem tételezem a speciális és a generális szabály viszonyát. Az említett speciális/generális viszony – megítélésem szerint – ugyanazon tárgykör, illetve diszpozíció tekintetében állítható fel, vagyis az ezen követelménynek meg nem felelően a 15. § eredmény-felelősségi, szándékosság-gondatlanság kérdésköréről rendelkezik, míg a 19–21. §§ az elkövetői alakzatokról.

A probléma sokoldalúsága és ellentmondásossága miatt nem nagyon lehet esély arra, hogy e kérdéskörrel kapcsolatban egységes elméleti álláspont alakuljon ki. Különösen igaznak tűnik ez azért is, mert 2002-ben a Legfelsőbb Bíróságnak az ilyen tárgyú jogegységi határozat meghozatalára való törekvése mind az elméleti, mind a gyakorlati álláspontok összeegyeztetlensége miatt megfelelt.

8. De lege ferenda észrevételek

A fentiekre is figyelemmel az alábbi összegző észrevételekre jutottam.

Elvileg a egyes bűnösségű bűncselekmények fenntartandók, mert a törvényi, a tényállási meghatározottság követelményének és a bűnösségi elvnek megfelelnek. Szükséges azonban a jövőbeni törvényi bűncselekményi korlátozások (vagyis, hogy az ilyen „öszvér-bűncselekmények” száma ne szaporodjon), továbbá a joggyakorlatban a megszorító értelmezésük és alkalmazásuk. Különösen indokolt a kriminálpolitikai indokoltságot jelző büntetési tételkeretek felülvizsgálata, jobb arányosítása és harmonizálása, hogy az aránytalan, az extrém jelentős büntetésszigorítások elkerülhetők, de legalábbis visszaszoríthatók legyenek, mint ahogy hazai büntetőjogunkban pl. az emberrablás bünteténél. (Az persze nem tagadható, hogy ez a probléma a magyarhoz képest jóval élesebben jelentkezik a német vagy az osztrák büntetőjogban.)

A dogmatikai problémákkal kapcsolatban az alábbi kérdéseket emelem ki.

– A jelenlegi Btk. 15. §-ának a szövegezése a korábbi 1961. évi Btk. 18. §-ának tartalmilag, érdemben, csaknem szó szerinti szövegezésével egybecseng, annak megfelel. A kérdés az, hogy a jövőben e tekintetben van-e szükség, indokolt-e törvényi változtatásra. Úgy gondolom, hogy ez a törvényi szabály felülvizsgálatra szorul a pontosítása végett, figyelemmel a jelenlegi hazai dogmatikai problémákra és a bírói gyakorlat nem egységes döntéseire.

– További kérdés az eredmény törvényi elhelyezésével kapcsolatos, vagyis hogy csak minősítő körülmény lehet, avagy lehet olyan egyértelműen egyes bűnösségű bűncselekmény is, amely külön, önálló deliktumként szabályozott és a súlyosabb eredmény ebben a sui generis tényállásban fogalmazódik meg, mint pl. a halált okozó testi sértés bűncselekménye a német Btk-ban (227. §), vagy az osztrák Btk-ban a 86. §. Ez inkább a jövőbeni hazai Btk. kodifikációjánál a leendő különös résszel összhangba hozandó szempont lehet.

– Újabb kérdés, hogy indokolt-e, célszerű-e olyan szabályozásnak a törvényi rögzítése, amely szerint a egyes bűnösségű bűncselekmény összességében

szándékos deliktumnak tekintendő, mint ahogy pl. a német Btk. 11. § (2) bekezdése rendelkezik. Egy ilyen előírás törvénybe foglalása elvileg az egységes büntetőjogi megítélést és a bírói ítélkezést lenne hivatott szolgálni, de mint a német idevonatkozó joggyakorlat rövid, vázlatos bemutatása is egyértelművé tette, ezt a célt ezzel a megoldással teljességgel nem sikerült elérni. Ha az összességében szándékos minősítésű ilyen törvényi szabályozás felvételre kerül hazai büntetőjogunkban az elkövető kitétel fenntartása mellett, az csupán egy kényszermegoldás, amely a klasszikus, a bevált dogmatikai rendszert feleslegesen zavarja, komplikálja, sőt szinte felborítja.

– Az is kérdés, hogy a leendő törvényi szabályozásban az „elkövető” kifejezés maradjon-e, avagy helyébe a „tettes” kifejezés kerüljön. A részesség lehetőségével kapcsolatos igen vitatott elméleti és joggyakorlati problémák kezelésére is az a viszonylag egyszerű megoldás javasolható, hogy az „elkövető” kifejezés helyett a „tettes” megjelölés kerüljön a Btk. szabályanyagába. Vagyis a törvény nem tenné lehetővé a gondatlan súlyosabb eredményhez járuló részesi közreműködés megállapíthatóságát, így a részesség kérdése nem a szándékossági fikcióval oldódna meg. A jogbiztonságot ez a megoldás ugyanúgy kielégíti, mint a fenti némethez hasonló szabályozás, de a dogmatikai rendszert nem borítja fel, és nem utolsósorban egy igen vitatott kérdést az elkövető javára és nem a terhére dönt el a törvény erejénél fogva.

Végezetül egy további szóba jöhető – bár dogmatikailag nem kifogástalan – szabályozási variáns lehet az, hogy egyrészt a leendő törvényi rendelkezésben az elkövető helyett csak a „tettes” kerül a kódex említett szabályába, és másrészt emellett a büntető törvény kifejezetten kifejezésre juttatja azt, hogy a tettes által megvalósított egyes bűnösségű deliktum tettese tekintetében összességében szándékos bűncselekménynek minősül. Ezáltal a egyes bűnösségű deliktumokkal összefüggésben a társtettség – a hazai bírói gyakorlatnak megfelelően, mintegy azt a jövőre nézve legalizálva – megállapítható lenne, azonban a súlyosabban minősítő gondatlan eredmény tekintetében a részesi közreműködés kizáródna az alkalmazható lehetőségek köréből; még akkor is, ha egészen ritka alkalommal meggyőzően és dogmatikailag kifogástalanul nem megoldható jogeset fordulhat elő, mint ahogy a „sörösüveges” fizikai bűnsegély példában.

FERENC NAGY

ÜBER EINIGE DOGMATISCHE PROBLEME DER ERFOLGSQUALIFIZIERTEN DELIKTE

(Zusammenfassung)

Am Anfang des in acht Teilen unterteilten Beitrags werden die relevanten Begriffe klar gestellt und das genaue Thema bestimmt; der Verfasser erörtert die sog. erfolgsqualifizierten Delikte, von denen im ungarischen Strafrecht in dem Fall die Rede ist, wenn die vorsätzliche Straftat von einem besonderen Erfolg qualifiziert ist, hinsichtlich dessen lediglich Fahrlässigkeit dem Täter zur Last fällt.

Historisch entstammen die erfolgsqualifizierten Delikte der im kanonischen Recht entwickelten Lehre vom sog. „*versari in re illicita*“, demzufolge jeder auch ohne sein Verschulden für alle Folgen haftet, die aus seiner verbotenen Handlung entstehen.

Im dritten Teil wird auf die kriminalpolitische Beurteilung dieser Straftaten eingegangen, wobei die in manchen Fällen extrem hohe Strafraumen im deutschen und österreichischen Strafrecht als bedenklich vom Verfasser angesehen werden. Im ungarischen Strafrecht ist das Strafraumen des qualifizierten Menschenraubs problematisch.

Anschließend werden die möglichen Lösungsmöglichkeiten der erfolgsqualifizierten Delikte dargestellt. Die verschiedenen Varianten sind die Folgenden: 1. Das Gesetz erlaubt es nicht, die vorsätzliche Grundstraftat und die fahrlässig herbeigeführte qualifizierte Erfolg in einem Straftatbestand zusammenzuknüpfen (Schweiz). 2. Die Kombination des vorsätzlichen Grunddelikts und der fahrlässigen qualifizierten Erfolg ist möglich, und wird im Ganzen als vorsätzliche Straftat angesehen (Deutschland). 3. Die Kombination des vorsätzlichen Grunddelikts und der fahrlässigen qualifizierten Erfolg ereignet eine fahrlässige Straftat (literarische Auffassung). 4. Die Kombination des vorsätzlichen Grunddelikts und der fahrlässigen qualifizierten Erfolg wird im Ganzen als spezielle Straftat angesehen, die hinsichtlich einiger Gesichtspunkte als fahrlässig, hinsichtlich anderer als vorsätzlich anzusehen ist (literarische Auffassung).

Im fünften und sechsten Teil werden Beispiele aus der ungarischen sowie der deutschen Gerichtspraxis erörtert. Die praktische Beurteilung der erfolgsqualifizierten Delikte ist weder in Deutschland noch in Ungarn einheitlich und folgerichtig.

Demnächst geht der Verfasser auf einige umstrittene Fragen bezüglich dieser Delikte im ungarischen Strafrecht ein: Versuch, Mittäterschaft und Teilnahme. Die Möglichkeit des versuchten erfolgsqualifizierten Delikts wird generell nicht, sondern nur in Ausnahmefällen anerkannt. Von den

Theoretikern wird die Begehung in Mittäterschaft umstritten, in der Praxis wird aber die Möglichkeit dieser Beteiligungsform anerkannt. Die größten und fast unlösbaren Probleme sind im Bereich der Teilnahme zu erfahren.

Abschließend macht der Verfasser seine Vorschläge „de lege ferenda“ hinsichtlich der ungarischen Gesetzesregelung.

